

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1: นโยบายสู่แนวทางปฏิบัติ

Sustainable Tourism Development in the Upper North Province Region 1: Policy Implication

เยาวภา วงศ์สวัสดิ์¹
Yowwapa Wongsawash¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1 (2) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method design) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การทบทวนเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมระดมสมอง เทคนิคเดลฟาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1

ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ความขัดแย้งเรื่องไร้หมื่นเวียน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกมองว่าเป็นทัวร์เถื่อน

ด้านการจัดการทรัพยากร คือ กฎหมายบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชนเผ่า

ด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว คือ หน่วยงานและบุคคลภายนอกไม่เข้าใจวิถีชีวิต

ด้านกระบวนการทำงานของโครงการ คือ การเตรียมความพร้อมชุมชน งานสร้างเครือข่ายงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน/ของที่ระลึก

รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 คือ รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรเน้นในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านความรู้ท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

¹ ปรัญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารงานภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹ Doctor of Philosophy, Chief Executive Development, Suan Sunandha Rajabhat University

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

1. ด้านแนวคิด การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มีปัจจัยเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงหลายด้าน ดังนั้นแนวคิดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ควรสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีอยู่เดิม และด้านอื่นๆ เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ด้านสังคม และวัฒนธรรม ชุมชนในเขตพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนในพื้นที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกันอย่างกลมกลืน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญและสนับสนุน เพื่อให้ชุมชนเข้าใจจุดเด่น รู้จักคุณค่าในสิ่งที่ตนมีอยู่ และมีความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกฝังสร้างค่านิยม ความรักสามัคคี ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, นโยบายสู่แนวทางปฏิบัติ

Abstract

This research aims to study the current situation, problems and challenges of managing tourism in the upper north province group 1 to study the appropriate sustainable tourism model as the tourism development in the province of upper north group 1 to study the guidelines to develop sustainable tourism in the tourism development area in the upper north group 1. The researcher use mixed methods research design both qualitative research and quantitative research together to get a more completely findings (main focus on qualitative research). The tools are including research documents, interviews and brainstorming, in-depth interviews, Delphi techniques and questionnaire.

The result found that:

The current situation, problems and challenges of managing tourism in the upper north province group 1.

The tourism management by conflicts over shifting cultivation, tourism management by the community was seen as an illegal tour.

The resource management by tribal culture and law that inconsistent with the way of life of the tribe.

The network of tourism management by persons to not understand the way of life.

The process of project in tourism by community products/souvenirs development.

The appropriate sustainable tourism model in tourism development area of the upper north provinces group 1 shows that the activity patterns should respect the local traditions or the occupation of the community. The development should be developed about tourism

management in the field of the local knowledge, the travel network, public relations, and security and facility.

Guidelines for the tourism development in the sustainable development of tourism area in the upper north province group 1.

1. The concept of sustainable tourism management there are many factors involved and links. So the concept of community-based tourism management should build the understanding community to achieve a balance between resources utilization, the way of life of the existing community, and other field to reduce conflicts that may occur during tourism activities.

2. Society and culture: Community in the areas of social integration of the community in a caring commitment harmoniously. Thus, the government sector and stakeholders should pay attention and support to make the community understand their strong point, recognize the value of their community and take pride in ethnic group and cultural traditions to instill core values, love, unity to make the strengthening community, promoting and supporting of community resources management to compliance with the way of life and cultural traditions.

Keywords: Sustainable Tourism Development, Policy Implication

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเสริมประเภทหนึ่งของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในช่วงแรกเป็นการเดินทางเพื่อแสวงหาสถานที่ที่อุดมสมบูรณ์และปลอดภัยจากสัตว์ร้ายและศัตรู ในปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จุดประสงค์และเหตุจูงใจในการเดินทางของคนในสมัยปัจจุบันจึงแตกต่างจากในสมัยโบราณ ความก้าวหน้าทางด้านการคมนาคม ขนส่งและการสื่อสาร ความอยากรู้อยากเห็น อยากพักผ่อน อยากได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ ทำให้คนสนใจที่จะเดินทางมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคต

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศ ที่สร้างรายได้มูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดธุรกิจอื่นๆ ตามมา เช่น โรงแรม ที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การขนส่งคมนาคม เป็นต้น การสร้างงานและกระจายรายได้ยังท้องถิ่นต่างๆ ตามรายงานในปี พ.ศ.2552 ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศประมาณ 527,326 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 8.5 ของมูลค่าส่งออกรวม (ร้อยละ 51.1 ของมูลค่าส่งออกภาคบริการ) หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 5.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 6-7 ของแรงงานทั้งระบบ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย พบว่าการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในส่วนของการรายได้และการจ้างงานในสาขาการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมีผลให้เกิดรายได้และการจ้างงานในสาขาการผลิตอื่นๆ

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ประมาณ 49,828.163 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 31,142,602 ไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ภูเขาและที่ราบเชิงเขา ร้อยละ 71

พื้นที่ทางการเกษตร ร้อยละ 10 และพื้นที่อยู่อาศัยร้อยละ 19 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประเพณีและวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์โดดเด่น การผลิตหลักขึ้นอยู่กับภาคพาณิชย์ การบริการและการเกษตร จากการมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งความพร้อมด้านโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐาน และเป็นพื้นที่การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) เชื่อมโยงถึงจีนตอนใต้ ภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy [ACMECS]) การพัฒนากลุ่มจังหวัดจึงเน้นที่จะส่งเสริมการค้าการลงทุน การบริการ เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สุขภาพ ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2548)

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1 รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 และศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เพื่อนำไปสู่การรวมตัวกันพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1
- 3) เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method design) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดแนวทางการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นรวบรวมและสังเคราะห์ ผลงานวิจัย เอกสารต่างๆ ตลอดจนบทความและข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลสถิติด้านการท่องเที่ยว คำแถลงนโยบายของรัฐบาล รายงานการประชุม

สภาผู้แทนราษฎร แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ปัญหาในการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว ฯลฯ เพื่อจะนำไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) การสัมภาษณ์และการประชุมระดมสมอง

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ผู้ทำการศึกษาใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้สัมภาษณ์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เป็นวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview)

การประชุมระดมสมอง (brainstorming) ผู้ทำการศึกษาจะดำเนินการประชุมระดมสมอง เนื่องจากหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเมือง โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย เพื่อการทดสอบแนวโน้มความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ในการสร้างและการทดสอบแบบสอบถาม โดยมีการทดสอบความถูกต้องในเนื้อหา (content validity) และการทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของมาตรวัดก่อนนำไปใช้ ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวต่อไปในส่วนของการหาคุณภาพของเครื่องมือ และการสร้างมาตรวัด

ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้นประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการประชุมระดมสมอง ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบวิธีการวิจัย จึงได้กำหนดประชากรเป้าหมาย ดังนี้

- 1) ประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยจะจงเลือกมา จำนวน 15 ราย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว
- 2) ประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยจะจงเลือกมา จำนวน 50 ราย ได้แก่ ผู้นำชุมชนในระดับตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรหลักของเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จึงแบ่งเป็น 2 ประเภท เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือสำหรับจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้วิจัยจะเลือกใช้เครื่องมือสำหรับจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1) กำหนดการประชุมระดมสมอง ใช้เก็บข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
- 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการหลัก ดังนี้

- 1) การทบทวนวรรณกรรม จะทำการรวบรวมและสังเคราะห์ผลงานวิจัย เอกสารต่างๆ ตลอดจนบทความและข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) การเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ในส่วนแรก เป็นการเตรียมการเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในส่วนที่สอง เป็นการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อลงเก็บข้อมูล โดยต้องทำการแจ้งล่วงหน้าถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำจาก 5 วิธี ได้แก่ การเก็บจากการสำรวจวรรณกรรม การให้ตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมระดมสมอง และการใช้เทคนิคเดลฟาย
- 4) การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์วรรณกรรม การให้ตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมระดมสมอง โดยผู้วิจัยจะทำมาประมวลผลรวมกัน กลับกรองโดยใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับข้อมูลนั้นๆ จากนั้นสรุปเป็นแนวคิดและทฤษฎีต่อไป

เทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีติดพื้นที่ (grounded theory) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ต้องได้รับการผลักดันทั้งจากภาครัฐและเอกชน แนวทางที่จะพัฒนาจึงเป็นเรื่องที่ใหม่ยังไม่มีทฤษฎีแน่นอนรองรับ ประชากรที่เป็นเป้าหมายของการเก็บข้อมูลเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรอบรู้หรือมีข้อมูลลึกๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรวิจัย ทฤษฎีติดพื้นที่จึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล กลาเซอร์และสตราสส์ (Glaser and Strauss, 1967) และกลาเซอร์ (Glaser, 1978) เสนอว่าทฤษฎีติดพื้นที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างทฤษฎีใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย เทคนิคของทฤษฎีติดพื้นที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร การถอดเทปสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ และพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลไปสร้างแนวคิด (concept) ไปหรือจัดกลุ่ม (categories) ไป เมื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้ข้อมูลใหม่ก็วกกลับมาจัดกลุ่มหรือแนวคิดใหม่ และดำเนินการไปเรื่อยๆ จนไม่มีกลุ่มใหม่ หรือแนวคิดใหม่เกิดขึ้น จากนั้นจึงเชื่อมโยงแนวคิดให้ได้ทฤษฎีใหม่ที่น่าเชื่อถือ (Strauss, 1967)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนกลุ่ม 1

ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ความขัดแย้งเรื่องไร้หมื่นเวียน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกมองว่าเป็นทัวร์เถื่อน

ด้านการจัดการทรัพยากร คือ กฎหมายบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชนเผ่า

ด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว คือ หน่วยงานและบุคคลภายนอกไม่เข้าใจวิถีชีวิต

ด้านกระบวนการทำงานของโครงการ คือ การเตรียมความพร้อมชุมชน งานสร้างเครือข่ายงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน/ของที่ระลึก

รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 คือ รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรเน้นในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1

1. ด้านแนวคิด การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มีปัจจัยเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงหลายด้าน ดังนั้นแนวคิดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ควรสร้างความเข้าใจแก่ชุมชน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีอยู่เดิม และด้านอื่นๆ เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ด้านสังคม และวัฒนธรรม ชุมชนในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกันอย่างกลมกลืน ดังนั้นหน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญและสนับสนุน เพื่อให้ชุมชนเข้าใจจุดเด่น รู้จักคุณค่าในสิ่งที่ตนมีอยู่และมีความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกฝังสร้างค่านิยม ความรักสามัคคีทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี

สรุป อภิปรายผล

1. รูปแบบกิจกรรมที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริการนักท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ เกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่นและการประกอบอาชีพดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้กำหนดไว้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการเรียนรู้ และเป็นการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiler และ Davis (1993) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ควรให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ถือเป็นการคืนอำนาจการจัดการทรัพยากรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ ทั้งนี้คงเนื่องมาจาก

ชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำการประมงพื้นบ้านและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมา ทำให้ชุมชนมีความชำนาญและมีการลงทุนไม่มากนัก จึงน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนในการกำหนดกิจกรรม การท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชุมชนแห่งนี้

2. จังหวัดต้องการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แต่ควรมอบเป็นหน้าที่ของชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความต้องการของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอดัม เซยกีวส์ และคณะ (2548) ว่าการจัดการการท่องเที่ยว ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริหาร การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการการท่องเที่ยว รวมทั้งมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหรือให้ประชาชนมีผู้แทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ และสอดคล้องกับแนวคิดของดุสิต เวชกิจ (2535) ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประชาชนจะคัดเลือกตัวแทนของตนเป็นคณะกรรมการของกลุ่ม เพื่อดำเนินการบริหารจัดการแทนตน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือเมื่อต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในบางกิจกรรม และยังสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้เสนอนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรให้มีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการป่าชุมชนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ กฎ กติกาที่ตนเองได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนแห่งนี้สำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มจังหวัดควรมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยควรมอบเป็นหน้าที่ของชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้สามารถใช้เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่อื่นๆ
2. ควรสนับสนุนรูปแบบกิจกรรมที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริการนักท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ เกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่นและการประกอบอาชีพดั้งเดิมของชุมชน เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). รายงานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2552). โครงการสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2552. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ดุสิต เวชกิจ. (2535). การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชนในการป่าไม้ชุมชน. เอกสารการสนทนาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นพดล ภาคพรต. (2549). การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และอัครพงศ์ อันทอง. (2549). ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง e-TAT Tourism Journal. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2550, จาก <http://www2.tat.or.th/tat/e-journal/upload/118/25491f>
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานจังหวัดพะเยา. (2548). เอกสารประกอบมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพะเยาในการประชุมคณะรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการนอกสถานที่. พะเยา: สำนักงานจังหวัดพะเยา.
- สุมิตร สุวรรณ. (2555). การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2555, จาก <http://onzonde.mutiplay.com>.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อุดม เขยกิจวงศ์ วิมล จิโรจพันธุ์ และประชิด สกฤษณ์พัฒน์. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- Chinen, K. (2002). **The Relationship between TQM factor and performance in amaquiladora multisnational.** Business Review, 31, 96-97.
- Curry, A. & Kadasah, N. (2002). Focusing on key element of TQM-evaluation for sustainability. **The TQM Magazine.** (4), 207-216.
- Glaser, B. G. (1978). **Theoretical sensitivity.** Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. G. & Strauss A. (1967). **The discovery of grounded theory.** Chicago: Aldine Publishing.
- Rahman, S. (2002). **Leadership and HR focus in TQM research in autrait: An assessment and agenda.** Retrieved February 5, 2002, From <http://www.Itls.Usyd.Inc>.
- Strauss, A. (1967). **The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research.** New York: Aldine Publishing.
- Weiler, B. & Davis, D. (1993, April). An exploratory investigation into the roles of the nature-based tour leader. **Tourism management**, 13, 91-98.

